

Dönüştürücü ve Hizmetkâr Lider Örneği: Muharrem Balcı

Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Hamidiye Yaşam Bilimleri Fakültesi

Sosyal Psikoloji Dersi 2. Sınıf Vize Ödevi

25 Mayıs 2020

Feyza YAYLA

Öncelikle merhaba Sayın Muharrem Balcı. Bu görüşmeyi benimle yapmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ediyor ve onur duyuyorum. Size, hayatınız ve yaptığınız çalışmalar ile ilgili bazı sorularım olacak. Kısaca öz geçmişinizden bahseder misiniz? Aileniz, şehriniz, okuduğunuz okullar, hayatınızda önemli yer tutan çalışmalarla ilgili bilgi verebilir misiniz?

Muharrem Balcı: 1952 İstanbul-Sarıyer doğumluyum. Sarıyer ilçesi İstanbul'un biraz dışında kalır, boğaz ilçesidir ve kozmopolit bir ortama sahiptir. Müslüman bir ailede doğdum, annem hafızdı ve üç kuşak Kur'an okutmuş birisiydi. Babam da motorla kum çekerdi. Fakir bir aileydik. İlk ve ortaokulu Sarıyer'de okudum. 1972'de hukuk fakültesine girdim. 1977'de mezun oldum. 1979'da staj yaptım ve avukatlığa başladım. Kırk iki yıldır avukatlık mesleğine devam ediyorum.

Dört çocuğum ve yedi torunum var. Birçok sivil toplum kuruluşunun kurucusuyum. MAZLUMDER, Araştırma VE Kültür Vakfı(akv), Sınırsız Kardeşlik Derneği(KİYADER) ve Dünya Yetimler Eğitim Vakfı, Hasta Hakları Aktivistleri Derneği kurucusuyum. Hukuk Vakfı'nın kurucusu ve başkanıyım. Tüketiciler Birliği'nin Onur Kurulu Başkanıyım, MAVİ AY ve SARIAY derneklerinin onursal başkanlığını yapıyorum. Daha birçok sivil toplum kuruluşunda kurucu üyeliğim ve onursal başkanlıklarım var. Birçoğunun da fahri müşavirliğini ve hamiliğini yapıyorum; yardımcı oluyorum. Yeri geliyor aktivistliğini yapıyorum, meydana çıkmak gerekiyorsa çıkıyorum; yürüyüş gerekiyorsa yürüyorum; slogansa slogan, yazıysa yazı, kitapsa kitap. Bu anlamda içinde bulunduğum sivil toplum kuruluşlarının her türlü faaliyetlerine katılıyorum.

Hayattaki hedefleriniz nelerdir ve bunlar sizin için neden önemliydi?

Muharrem Balcı: Ben liseyi altı senede bitirdim, üniversiteyi de öyle. Lisede edebiyat dersim çok iyiydi. İyi bir edebiyat hocamız vardı, milliyetçi bir kadındı, beni de çok seviyordu. Ben de onu çok seviyordum. Dolayısıyla hep öğretmen olmak istiyordum üniversiteye gelene kadar. Üniversiteye kayıt yaptırmak için başvurduğumda form doldururken ilk sıraya İstanbul Edebiyat Fakültesini yazdım. Üniversitenin kapısına geldim ve orada birkaç tane abi ile karşılaştım. 1970'li yılların başında bütün gençlik mutlaka bir örgütün elemanıydı, sağ olsun sol olsun. Bu abiler de hukuk fakültesinin öğrencileriydi. Bana nereye gidiyorsun diye sordular. Başvuru yapmaya gidi-

yorum dedim forma baktılar ve bunda hukuk yok dediler. Ben de “Ben hukuk istemiyorum ki” dedim. Bana dediler ki “Eğer hukuk okursan öğretmenlik de yaparsın hukukçuluk da ama eğer hukuk okumazsan bunların hiçbirini yapamazsın. Abilerin görüşü böyle olunca ben de gidip formundaki listemi değiştirdim en başa hukuku yazdım aşağıya doğru da edebiyat-tarih diye sıraladım, 310 puan geldi ve İstanbul Hukuk’a girdim. Yani aklımda hukukçuluk yokken hukuk fakültesine girdikten sonra hukuku benimsedim. Yüz kere dünyaya gelsem yüzünde de hukuku tercih ederdim ve hepsinde de avukat olurum. Mecbur hukukçu değil serbest hukukçu olurum, hukukla böyle bir ilişkim var.

Değişim ve gelişimlere açık olduğunuzu düşünüyor musunuz? Bu yönde yaptığınız çalışmalar nelerdir?

Muharrem Balcı: Ben altmış sekiz kuşağına yetişmiş birisiyim. Altmış sekiz kuşağı normalde bizden bir kaç yaş büyüktür ama ben o kuşaktaki lider tiplerin yanında büyüdüm. 1968’de lise öğrencisiydim ama o zamanlar Milli Türk Talebe Birliği’ne gidiyorduk. İdeolojik bir yapımız vardı. Dolayısıyla biz Milli Türk Talebe Birliği'nden değişim süreci ile ayrıldık. Değişime açık olduğumuz için daha devrimci o zamanın ifadesiyle düşünce inkılâbına sahip, daha somut, net ve ideolojik kavramlarla düşünüyorduk. Değişime açık olmam buradan geliyor. Üniversiteye girdiğim günden beri gençlerle çalışıyorum. Kurduğum bütün örgütler, yaptığım çalışmalar, yazdığım makalelerin ve kitapların büyük çoğunluğu gençlerleydi. Son zamanlardan örnek verecek olursak altı genç hukukçu öğrencim ile birlikte yazdığımız “Mecelle ve Borçlar Kanunda Akitler ve Zarar” adlı kitabımız bayramdan sonra çıkacak. Bu da gençlerle yaptığımız bir çalışma, dolayısıyla değişime açık olmazsanız gençlerle çalışamazsınız. Değişim ve gelişime açık olmamız her şeye açık olduğunuz anlamına gelmez. Yani her şeyimizi değiştireceğimiz anlamına gelmez. Bizim kuşakta sabiteler vardır. Mesela inanç öğelerimiz, inanç temellerimiz sabittir. “Allah birdir, peygamber onun resulüdür”, buna benzer imanı esaslarımızda hiçbir değişiklik yapmayız. Şu an dünya değişim ve dönüşüm içerisinde ve biz de buna ayak uydurmaya çalışıyoruz ama bu sabiteler ışığındadır. İnanç ve din değiştirmeyiz. Yön değiştiririz, yöntem değiştirebiliriz ama inançlar değişmez. Değişime açıklık derken savrulma anlaşılmasın, o anlamda bir değişim olmamalı.

Başarılı ve başarısız yönleriniz hakkında neler söylemek istersiniz?

Muharrem Balcı: Başarı deyince insanın kendini övmesi gibi bir şey çıkıyor ortaya, o anlamda algılanmasın. Ben lise çağından beri iyi bir örgütçü, iyi bir teşkilatçıydım. Üniversiteye geldiğimde bu teşkilatçılık yönüm çok daha gelişti. Hatta birinci sınıftayken bile epeyce arkadaş kazanmıştım. Liseyi altı yılda bitirdiğim için üniversiteye geldiğimde akranlarımdan üç yaş büyüktüm. Bundan dolayı teşkilatçılık yapmak daha kolaydı. Bu özelliğim hala daha devam ediyor. Bunun güzel örneklerinden biri de Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubudur, 23 yıl önce kurduk. Hukuk camiasında bunu yapmayı düşünen çok insan geldi geçti, ama hiç kimseye nasip olmadı ve biz hala bunu sürdürüyoruz. Değişime açık olmak, gençlerin dilinden biraz anlıyor

olmak, onlarla çalışıyor olmak, ister istemez sizin teşkilatçılık yanınızı güçlendiriyor. Bundan dolayı sürekli yeni şeyler üretebiliyorsunuz. Genç arkadaşlarla bir de Hukuk Vakfı'nı kurduk ve altı yıldır öğrencilere burs veriyoruz.

Anladım, başarılı yönleriniz olarak bunları alıyoruz. Peki, düşündüğünüzde başarısız yönleriniz sizce nelerdir?

Muharrem Balcı: Bunu ben değil de asıl beni tanıyanlara sormak lazım. Benim hakkımda söylenen bir şey var, o da hızlı karar veriyordum. Bu hızdan dolayı zaman zaman yanlış karar veririm ama yanlış verdiğim kararlardan hiçbir zaman pişman olup üzülmedim. Benim defterimde pişmanlık yoktur. Geriye bakmayacaksınız ve hep ileriye bakacaksınız, çünkü eğer geriye bakarsanız ileriye dönük bir gelecek tasavvuru oluşturamazsınız. Zaman zaman geriye bakıp 'Evet şu hatayı yapmışız, yapmasaydık iyi olurdu' deriz ama orada takılıp kalmayız. Geçmişte bizi hırpalayanlarla veya hayal kırıklığı yaratanlarla dövüşmemek, sürekli ileriye bakmak gerekir. Zaten genç insanlarla bir şeyler yapıyorsanız sürekli ileriye bakarsınız ama yaşlı insanlarla bir şeyler yaparsanız durum farklı olabilir. Çünkü yaşlı insanlar hep anıları ile buluşurlar. Bana göre acele karar vermek kararsızlıktan iyidir. Geç kalmaktan da iyidir çünkü acele karar verip yaptığınız yanlışları değerlendirirseniz ikinci bir sefer yanlış yapmazsınız. İkinci olarak takım arkadaşlarımdan, onları kendilerinden daha fazla düşündüğüm noktasında eleştiriler alırım. Yanımdaki insanları kendilerinden daha fazla düşünüyordum. Bana birileri ihtiyaçlarını gelip söylemeden ben onların ihtiyaçlarını tespit edip yardımcı olmaya çalışıyorum. Bu bazen hayal kırıklığı da yaratıyor. Örneğin sadece Genç Hukukçular Hukuk Okuma Grubu bu sene yirmi üçüncü seneyi bitirecek. Yirmi üç senede on bin civarında insan geldi geçti buradan. Büyük bir kısmı ile irtibat halindeyim ama önemli bir kesimi de yok. Hepsine aynı derecede yakınlık ve ilgi gösterdim, birini diğerinden ayırmadığım halde önemli bir kesimi de hiç arayıp sormadı. Bizim bir yetiştirme tarzımız var. Bu o dönemlerde vardı ama şimdi pek böyle bir şey yok. Biz evimizi, bürolarımızı, hayatlarımızı genç arkadaşlarımıza açtık. Dolayısıyla ister istemez bu ilişkiler o insanlarla çok yakın olmayı gerektiriyor. Bu yakınlık aynı zamanda güzel şeylere de neden oluyor. Örneğin ben gezmeyi seven bir insanım, Anadolu'yu gezerim ve öğrencilerim beni evlerinde ağırlamayı, görüşme yapmayı mutlaka isterler. Sadece öğrencilerim değil aileleri de beni gıyaben çok iyi tanır. İşte buradan doğan bu yakınlık belki de benim onları kendilerinin düşündüğümünden daha fazla düşünmemeye neden oluyordu.

Meslek hayatınız boyunca yaptığınız birkaç çalışmayı anlatabilir misiniz? (Avukatlıkla ya da öncülük ettiğiniz kuruluşlarla ilgili olabilir)

Muharrem Balcı: Şöyle söyleyeyim üniversitede çok iyi bir arkadaş grubu edindik. Bu arkadaş grubu benden yaşça küçük arkadaşlardı, en az üç yaş kadar. Sonraki senelerde bu arkadaş grubuna gelenler de oldu. Bu arkadaşların büyük bir kısmı hukuk camiasının çok önemli yerlerine geldi. Örneğin biri Yargıtay Başkanı, biri Yüksek Seçim Kurulu Başkanı, bazıları da Yargıtay daire başkanı oldu. Devletin en tepesindeki adamdan sonra gelen insanlar da bu arkadaş grubunda

vardı ve bunların hepsi benim çalışmalarımın içinden geçmiştir. Yöneliş ismiyle bir yayınevi kurduk ve öncüsü ben ve bir kaç arkadaşım. 1988'den 2005'e kadar çalıştı, 2005'te kapattık. Hala daha çok aranan kitapları o dönemde bastık. 1991'de MAZLUMDER'i geniş bir arkadaş grubu ile beraber kurduk. Araştırma ve Kültür Vakfı'nı da, 2014'de Hukuk Vakfı'nı da aynı şekilde kurduk. Hukukçular Derneği Türkiye'de çok önemlidir ve Türkiye'nin hukuk camiasındaki en büyük derneğidir. Bu derneği 1986'da bir grup arkadaşla kurmuştuk. Hayatımda sürekli müessese kurdum. 28 Şubat sürecinde Müslüman camianın (FETÖ hariç) tamamının okullarının, dersanelerinin ve kurslarının gönüllü hukuk müşavirliği yaptım. Hatta eğitimciler ve öğrenciler için 3 adet kitap yazdım. 1997 ile 2002 arasında çok sayıda vakıf ve derneğin fahri hukuk müşavirliğini yaptım ve hala daha yapıyorum. Şimdi bu yaşımda da müşavirliğini yaptığım Türkiye İş Ahlakını Geliştirme Derneği (İĞİAD) var. Orada işadamlarının eğitim komisyonundayım. Hukuk eksikliğini gidermeye ve onların hukukla barışıklığını oluşturmaya çalışıyorum. Başka bir çalışma örneği: daha önce de belirttiğim gibi genç hukukçulardan altı öğrenci ile bir çalışma yaptık. Mecelle'de ve Türk borçlar Kanununda Akitler ve Zarar başlıklı bir kitap yazdık. Benim arkadaşlara söylediğim bir şey vardı: “Her yıl yeni bir kurum, yeni bir müessese” ama tabii ki bu bir ironi. Aslında büyük oranda da doğru bir söz. Bunda büyük katkısı olan genç arkadaşlar olmasaydı böyle bir şey olmazdı. Bunların hepsi benim meziyetim değil. Benim yönlendirmemle ilerlemiş olabilir ama hep beraber ekip çalışmaları ile yaptığımız bir şey. Kurduğumuz dernekler çok başarılı mesela Hukukçular Derneği bir döneme damga vurdu. Aynı şekilde 1991'den beri MAZLUMDER hala yaşıyor ve şu an genel merkezi İstanbul'da. Bu derneğin bütün altyapısını genç hukukçular oluşturdu. Literatürümde ve zihnimde “Müslüman, çağını yaşayan insan”dır. Bunu aydın, entelektüel, çağını yaşayan insan diye de söyleyebiliriz. Yaşadığı toprakta güncel, önemli sorunlarla ilgisiz bir aydın düşünülemez; Müslüman da düşünülemez. Hazreti peygamber döneminin bütün sorunları ile ilgilenmiş, ben de O'nu rehber edinmişim. 28 Şubat sürecinde başörtüsü sorunu ve üniversitede problemler vardı. Buna öğretmenlerin problemleri de dâhil olmak üzere epeyce problem vardı ve biz bunlara kayıtsız kalmadık, yardım ettik. Örneğin Yeşilay'a geldiğimde bağımlılıklarla mücadeleye başladım ve hala daha bağımlılıklarla mücadele ediyorum, çünkü bu bütün dünyanın sorunu. Beş – altı yıldır Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi ve İstanbul Sözleşmesi Türkiye'nin en önemli sorunu. Buna da bir el attık ve bunun üzerine Türkiye'yi gezip konferanslar verip makaleler yazıyoruz. “İstanbul Sözleşmesinden İnsanı ve Aileyi Korumak” diye bir kitap yazdım ve bu da hep güncel problemlerle alakalı. Bugünün şartlarını görerek daima ileri dedik ve bu güncel problemlere ideolojik çözümler ürettik.

Yaptığınız çalışmalardaki rolünüz neydi? Sosyal açıdan insanlar üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Muharrem Balcı: İçinde bulunduğum bütün yapıların hep başarılı olduğunu gördüm. Örnek veriyorum, üniversiteye geldiğimde Mücadele Birliği adlı bir teşkilatın üyesiydim ve teşkilatın bana verdiği ile sınırlı kalmadım. Dünyanın her tarafında teşkilatlar tutucudur. Kendi düşüncelerinin ve yayınlarının dışında düşünülmesini, okunulmasını istemezler. Benim mensup olduğum teşkilatta da bizden önceki abilerin yapmış olduğu çalışmaları okuduk, dersler yapardık ama ben

onları aşmıştım. Grup arkadaşlarıma Hitler'in Kavgam'ını okuttum. Bu kitap teşkilatta yasaktı sadece teşkilat değil Türkiye'de yasaktı. Mussolini'nin Kara Gömlekliler İhtilali, Lenin'in Ne Yapmalı, Stalin'in Örgüt Üzerine kitaplarını arkadaşlara okuttum. En son bir kitap daha okuturken yakalandım ve teşkilat ile papaz olduk. Daha sonra mesleğe atıldım ve Hukukçular Derneği'ni bir grup arkadaşla kurduk. 1986'dan 2000'e kadar on dört sene başkan vekilliği yaptım. Büyük sorumluluklar bana aitti: bildirilerin yazılmasından tutun faaliyet organizasyonlarına varıncaya kadar yapıyordum. 1988'de arkadaşlarla Yöneliş Yayınevi'ni kurduk. 1988'den 2005'e kadar Hamza Türkmen ve diğer bazı arkadaşlarla birlikte çalışmalar yürüttük ve Yöneliş Yayınları başarılı oldu. Orada basılan kitaplar hala daha çok aranan kitaplardır. Daha sonra Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubu'nu kurduk, Türkiye'de bir örneği yok. Bütün dernekler, örgütler ve vakıflar konferans verirler, sohbet yaparlar, biz ders yapıyoruz ve bu yirmi üç yıldır hiç aksamadan devam ediyor. Her hafta Salı günü ders yaptık ve bu bir kişinin başarısı değildi. Siz iyi niyetle bir yola çıkarsınız ve Allah mutlaka yanınıza sizin gibi bazı insanları getiriyor ve o çalışma bereketleniyor. Hala daha Genç Hukukçular Türkiye'nin değişik yerlerinde çalışıyor. Mesela geçen yıl kışın konferans için Trabzon'a gittiğimde, Trabzon Hukuk Fakültesindeki öğrenciler ve Rize'deki Tıp Fakültesi öğrencileri beni buldular. Aynı şekilde hepsi ile bir toplantı yaptık ve şimdi her hafta bu iki grupta birlikte ders yapıyoruz.

Danışmanlarınız var mı, eğer varsa aranızdaki ilişki nasıldır?

Muharrem Balcı: Tabii ki vardı, mesela Yöneliş Yayınları sadece bir yayınevi değildi. Biz geniş bir arkadaş grubu idik. Gençlik yıllarından beri tanıdığım insanlarla işlerimizi hep istişare yöntemi ile yürüttük. Astlık üstlük meselesi hiçbir zaman olmadı. Yaş olarak diğerlerinden büyüktüm belki ama bunun bir önemi yoktu ve iş yaparken hep birbirimize danışırdık. Hukukçular Derneği'nde de hukukçu arkadaşlarla bir danışma mekanizmamız vardı. Genç Hukukçular'da da var. Biz mümkün olduğu kadar birbirimize danışarak ilerliyorduk. Yeşilay'a başkan olduğumda Adalet Canlı Akbaş, şimdi Kırklareli'nde öğretim görevlisi, o zamanlar daha yeni avukat olmuştu ve onu Yeşilay'da hukuk danışmanım olarak görevlendirdim. Daha çok genç olmasına rağmen zihnine, bilgisine ve gayretine güvendiğim için ona o görevi verdim. O olmasa da işler yürürdü ama onun varlığı beni rahatlatı. Benim işimi kolaylaştırdı ve onun da yetişmesine büyük katkı sağladı. Danışan ve danışman münasebetinde iki taraf da yetişiyor ve kazanıyor. Dolayısıyla iş yükünüz hafifliyor ve daha az yoruluyorsunuz.

Yaptığınız çalışmalarla gündeme yön verdiğinizi düşünüyor musunuz?

Muharrem Balcı: Ben yaklaşık otuz beş sene kadar sigara içmiş birisiyim. 1998'de Genç Hukukçular Hukuk Okuma Grubunu kurarken oturup düşündüm. Ders vereceğim bu genç arkadaşlar benim çocuklarım yaşında ve ben onlarla oturup sigara içip ders yapacaktım. Kendi kendime bu olmaz dedim ve dolayısıyla o gün sigarayı bıraktım. Hâlbuki ondan önce yüz kere sigarayı bırakmış ama yüz kere de başlamışlığım var. Sigarayı bıraktıktan sonra yanımda hiç kimseye sigara içirtmedim. Sigaraya karşı radikal bir tavır aldım.

Yeşilay'a girişim de şöyle oldu: Cumhurbaşkanımız Tayyip bey Yeşilay'ı düzeltmeyi istiyordu çünkü Yeşilay istenmeyen cemaat ve örgütlerin elinde kalmıştı ve Yeşilay'ı neredeyse bitirmişlerdi. Tayyip Bey bunun üzerine bir profesörü görevlendirdi. Bu kişi beni yönetime aldırды ve yönetim kurulunda da başkan seçildim, bir anda kendimi Yeşilay'da Genel Başkan olarak buldum. Aslında bir nevi kendi isteğim dışında gelişen bir olaydı. Gittiğimde iki personel vardı, bir de odabaşı vardı: han odabaşısı, yani bütün hana bakıyor. İki tane sekreter ve bir de yönetim kurulu vardı. Yönetim kurulundaki adamlar doktor ve profesörlerden oluşuyordu, içlerinde işadamı da vardı ama nedense Yeşilay bitik durumdaydı. Yeşilay Dergisine kendileri dahi abone değildi, teşkilatın kendi dergisine toplamda yirmi abone vardı. Teşkilat benim elime verildikten iki yıl sonra kırk personel ile beraber teşkilatı teslim ettim. Yeşilay'ı tam bir sivil toplum kuruluşu haline getirtirken devletten tek kuruş almamıştık. Önemli bir iş adamı olan Murat Ülker'i bana yönlendirdiler. Bu kişi de benim lise öğrenciliğinden tanıdığım biriydi, bana güvendiği için ayda yüz bin lira para göndermeye başladı. Bundan önce altı ay Yeşilay'ı kendi imkânlarımızla yönetmiştik, daha sonra gelen parayla devasa bir Yeşilay yönettik. Türkiye'de yeniden teşkilatlandı, yeni şubeler açıldı, beslendi ve desteklendi.

Başka bir konuya daha değinmek istiyorum: bağımlılıklarla mücadele bütün dünyada sağlık temellidir. Televizyonlarda sürekli ciğeri sıkılan Mehmet amcayı ve ciğeri sıkıldığı zaman dışarı çıkan katranı görürüz. Bağımlılıklarla mücadelede Yeşilay'a hukuk dili kazandırdım ve bu Türkiye'de bir ilkti. Tabii benden sonra bu hukuk dilini ortadan kaldırdılar, bütün konuşmalarımız yok oldu. Hukuk dilinden kastımı bir örnekle hemen anlatayım: Yeşilay'a başkan olduğumda 1-2 ay sonra Kırşehir'den Polis Meslek Yüksekokuluna beni davet ettiler konferans için. Öğrenciler sigara bırakma programı düşünmüşler. Oraya gittiğimde beş yüz öğrenci vardı, sorduğumda iki yüz kırkı sigara içiyordu yani %49 gibi bir oran ve Türkiye ortalaması da hemen hemen böyleydi. Ben konuşmamı yapıp İstanbul'a geri döndükten on beş gün sonra bana telefon geldi ve oradaki öğrenciler beni tekrar geri çağırdı. Çağırılmalarının sebebi güzel bir sonuç almalarıydı, yirmi dört kişi sigarayı bırakmıştı benim konuşmamdan sonra. Oradaki kampanyayı yürüten üç dört kişilik bir ekip vardı, önce kendileri bırakmışlar, sonra da konuşmadan sonra yirmi dört kişi daha bırakmış. Onların isimlerini aldım ve ikinci defa gittiğimde bırakanlara plaket götürdüm. Öğrencileri bir odaya çağırdım müdürleri ile beraber sigarayı neden bıraktıklarını sordum. Verdikleri cevap şuydu: "Sigaranın sağlığa zararlı olduğunu biliyoruz, her paketin üstünde zaten yazıyor, kamu spotlarında da görüyoruz ama bunlar bize tesir etmiyor. Siz ise sigaranın insanları bağımlılaştırdığını ve bağımlılığın da bir kölelik olduğunu söylediniz. Kölelik ve köleleştirme bir insanlık suçudur, insanlık suçunun muhatap olmak insanlık onurundan taviz vermektir; dediniz." İnsanın hem bedenine hem de onuruna zarar veren her eylem insanlık suçudur. Mesela işkence gibi, tecavüz gibi. Sigara ve alkol gibi bağımlılık yapan maddeler de insan onurunu bitiriyor ve vücudu da öldürüyor. Belki hemen olmuyor ama uzun vadede bu sonuca neden oluyor. Dolayısıyla bağımlılık üreticiliği insanlık suçudur diye bir kavramsallaştırma yaptık. O günlerde bayağı da tuttu ve çok

güzel sonuçlar alındı, stantlar açılıp çadırlar kuruldu, konferanslar verildi. Buralarda çalışan insanlar gönüllü olarak çalışıyordu. O dönemlerde Yeşilay Türkiye'nin bir numaralı sivil toplum kuruluşu oldu iki yıl içinde. Buradaki hukuk dilinin çok önemli olduğunu gördük. Hukukta suçun oluşmasında bazı unsurlar vardır: maddi unsur (filin kendisi) ve manevi unsur (o suçu işleyen suça kastının olup olmaması). Peki, bu maddeleri üreten insanlar neyi kastediyor? İnsanların iradesini zayıflatıp ve yok edip kendilerine bağımlı haline getirmeyi. Aklıma şu an gelen bir şeyden de bahsedeyim 70'lerde okuduğum bir kitapta şöyle diyordu: Savaş, hasmını yok etmek için değil, iradesini yok etmek için yapılır. Böyle bakıldığında bağımlılık üreticileri tam anlamıyla insanların iradelerine çöküyorlar ki bu bir insanlık suçudur. O yıllarda twitterda bir de etiket açmıştım “sigara üretimi insanlık suçudur” diye ve çok da tutmuştu. Bağımlılıklarla mücadelede hukuk dili kazandırmak böyle bir şey.

Hangi sosyal medya araçlarını sıklıkla kullanıyorsunuz? Takipçileriniz üzerinde ne kadar etkili-siniz? Yeşilay gibi sivil toplum kuruluşlarının medyaya taşınması insanlar üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

Muharrem Balcı: O zamanlar Twitter yeniydi. Yeşilay için “Yeşilay” diye bir sayfa açmıştık ve adalet Canlı Akbaş o sayfadan sorumluydu. Güzel çalışmalar oluyordu. Bende Twitter'ı 2010'da, Yeşilay'a başladıktan sonra kullanmaya başladım. Benim takipçilerim genelde entelektüel kesim-dendir. Facebook'a çok sonradan katıldım ama Facebook'un entelektüel tarafı zayıftı, daha çok normal insanların fotoğraflara bakıp beğenip yorum yaptığı bir yerdi. Twitter da ise daha entelektüel bir ortam vardı. Twitter'ı kullanmayı özellikle seviyorum. Bir de 2012'de açtığım bir web sayfam var. Ortalama günlük beş yüz kişi tarafından takip edilen bir site ve üç bine yakın makale, kitap, kitap özeti, söyleşi tarzı belgeler var. Çok da indirilen bu site sadece hukukçulara dönük değil, sosyal bilimler alanındaki herkese yöneliktir. Okuduğum ve önemli gördüğüm makaleleri mutlaka orada paylaşıyorum. Yeşilay zamanında Twitter'ı aktif kullandık hala daha da kullanıyorum ve bağımlılıklarla mücadele kapsamında Twitter'da etkiliyim.

Bu tarz çalışmaların yapılması için belli bir miktarda liderlik ruhuna sahip olunması gerekiyor diye düşünüyorum. Siz bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz ve liderler sizce ne tür sıfatlara ve özelliklere sahip olmalıdır?

Muharrem Balcı: Piyasada bazı sivil toplum kuruluşlarının liderlik üzerine eğitim programları var. Ben bunları sanal buluyorum çünkü liderlik sonradan oluşturulabilecek bir şey değil. Biraz fitraten olduğuna inanıyorum. Herkes kendisinde liderlik vasfı olduğunu bilmez ve ben şuna inanıyorum; eğer iradeniz ve ütopyalarınız varsa ve bu ütopyalardan bir gelecek tasavvuru üretebiliyorsanız, etrafınızdaki insanlar sizi lider olarak görebilirler. Bir Müslüman açısından baktığımızda Allah rızası için bir şeyler yapmak için yola çıkıldığında mutlaka yalnız kalmazsınız ve Allah size yardımcılar gönderir. Ben hayatımın her döneminde böyle yardımcılar buldum veya o yardımcılar beni buldu. Altmış sekiz yaşındayım ve hiç yalnız kalma-

dım. Lise ikinci sınıftan beri bu hayatı yaşıyorum ve bulunduğum her ortamda genelde önde oldum. Lider olarak öne çıkmasam da bir şeyler yapmak için ortaya atıldım ve bu yolda hep iyi yürekli insanlar yanımda oldu. Eğer bir şeffaflığınız varsa -ki ben şeffaf bir insanım- insanların size güveni artıyor, sözünüz dinleniyor ve bu güven size daha fazla iş yaptırıyor. Mesela ben Twitter'da bir yardım çağrısına çıkıyorum. Kilis'te hamisi olduğum bir dernek var. Bir kadın tek başına yüz elli civarında aileye yardım taşıyor ve bu müthiş bir şeydi. Benimle geçen sene tanışmaya geldiler ve ben de bu da derneğin hamisi oldum. Yardım çağrısına çıktığımda yirmi bin lira kadar bir para toplandı ve çocuklara hemen bayramlık alındı. Beni sadece sosyal medyada tanıyan insanlar bile hemen yardıma cevap verdi. Sosyal medyadan özellikle Twitter'dan, beni tanıyan insanlar direkt mesajdan veya mailden bana ulaşıyorlar, yardım istiyorlar. Bazen fikirlerini paylaşıyorlar veya bana bilgi akışı sağlıyorlar. Aslında bunun ilginç nedeni ise ortada bir güvenin oluşması. Eğer hayatınız şeffafsız, idealiniz varsa ve her imkânınızı da seferber ediyorsanız insanlar bunu görür. İnsanlar kesinlikle aptal değil, hele ki Türkiye'deki insanlar hiç aptal değil. Son derece politikler ve şeffaf çalışan insanları bulup yardımcı oluyorlar. Ben hayatımın hiçbir döneminde yalnız kalmadım ve bunun samimiyetten ve şeffaflıktan kaynaklandığını düşünüyorum. Etrafınızdaki insanlar bu samimiyeti görüyor ve bunu her arkadaşına tavsiye ediyorum, ajandanız, bagajınız olmasın diyorum. Olacaksa herkesin içine bakabildiği bir ajanda olsun, gizlilik kesinlikle olmasın. Sosyal medyada bir dünya eleştiride bulunabiliyorum değişik yapılara, iktidarlara vesaire veya tavsiyelerde bulunuyorum ama bu eleştirilerden dolayı hiç kimse bana dönüp de neden ukalalık ediyorsun demiyor veya beni bir hasım olarak görmüyor. Çünkü gerideki bütün hayatımı biliyorlar. Beni tanıyanlar ajandam ve bagajımın olmadığını da biliyor dolayısıyla işim kolaylaşıyor.

Yaptığımız bütün çalışmalar kişiliğiniz üzerinde ne kadar etkiliydi ve kişiliğinizle ne kadar uyuyordu?

Muharrem Balcı: Kesinlikle kişiliğimle uyduğumu düşünüyorum zaten kişiliğimle uyduğu için bu tarz çalışmalar yapıyorum. Ben kendimi çalışkan birisi olarak görüyorum. Ürettiklerime de bakınca bunun doğru olduğunu görüyorum. Şu an herkes karantinadan şikâyet ediyor, 65 yaş üstü evde sıkılıyor ve ne yapacaklarını bilemiyorlar. En iyisi bile arşivi karıştırıyor. Ben karantinede iken kitap çıkardım ve bu karantina ne kadar sürerse sürsün benim için hiç sıkıntı yok, oturur çalışmalarına devam ederim ve kendime sürekli bir şeyler bulurum. Geniş bir çevrem var; öğrencilerim, çalıştığım arkadaşlarım, hukukçular, gençler, iş adamları ve iş çevrem. Bunların hepsini bir bağlantı(link) olarak düşündüğümüzde bütün bir hayatı dolduran bir sürü şey var. Ataklık, çalışkanlık ve gayret gibi kişilik özellikleri böyle bağlantıların kendiliğinden gelmesini sağlar. Örneğin bir yardım çağrısı yapıyorum ve beni tanımayan veya çok az tanıyan, sadece görmüş olanlar bile gidip oraya yardım yapıyorlar. Derneğe gelen dekontlara baktığımız zaman sosyal medyada tanıdığım insanları görüyorum. Ayrıca şunu da belirtelim, kişilikle elde edilen sonuçlar birbirine her zaman uyumludur. Bazen siya-

sette farklılık gösterebilir. Hiç layık olmadığı halde bazı insanlar siyasette çok yukarılara çıkarlar. Bu sadece ilişkileri sayesinde ama bizim yaptığımız çalışmalar böyle değil. Eğer siyasete atılmış olsaydım farklı bir yerlerde olurum ama o zaman ben olmazdım, başka bir şey olurdu. 1983’de siyasette aslında önümüz açılmıştı, milletvekilliği için insanlar adaylığını koyuyordu. Kenan Evren kararından geçenleri veto ediyordu. O dönemde ben askeri hâkim olarak yedek subaylığımı yapmışım ve sicilim pırıl pırıldı. Hem Anavatan Partisi'nden hem de Cumhuriyet Halk Partisi'nden teklif almışım. CHP'den gelen teklif amcam dolayısıyla idi ama ben siyaseti tercih etmedim. Eğer siyasete girseydim belki de diğer çalışmalarımı gerçekleştiremezdim. Belki de hiç layık olmadığımız halde birdenbire çok yukarılarda yer alacaktık ki zaten siyasette bu mümkün. Entelektüel dünyada böyle bir sistem yok, bir anda tepeye yükselemezsiniz.

Yaptığınız bütün bu çalışmalar, kurduğunuz kurumlar, yazdığınız kitap ve makaleler olmasaydı sizce hayatın neresinde yer alırdınız?

Muharrem Balcı: Aslında bunu hiç kimse bilemez. Daha önce de dediğim gibi öğretmen olmak istiyordum ama bakın hukukçu oldum. Bir makas değiştirdik ve bu tamamen benim irademle olmadı. Yani kader sizi nereye götürecektir bilmiyorsunuz ve önünüze çıkan seçenekler ve işaretledikleriniz çok önemli. Öğretmen olmak isteme sebepim hizmet etmektir, insan yetiştirmektir. Liseyi altı senede bitirmiş olmama rağmen öğretmenlerimi çok seviyordum ve ben de öğretmen olmak istiyordum. Belki öğretmen olamadım ama hukukçu öğretmen oldum. Şimdi hem hukukçuyum hem de hayatım boyunca öğrencilere hocalık, abilik yaptım ve hala daha böyle devam ediyor. Yani o niyet bizi nereye taşırsa taşırsın benzer sonuçları alacaktık. Benim düşüncem bu yönde ve bütün genç arkadaşların hocasıyım. Bana hitap şekilleri farklı farklıdır. Bazıları amca, bazıları abi, bazıları hocam diyor. Belki bir mühendis olsaydım da yine bu işleri yapıyor olacaktım, başta işaretlediğiniz seçenek gerçekten çok önemli.

Sorularım bu kadardı. Cevapladığınız için çok teşekkür ediyorum.

RAPOR

Liderlik, insanların birlikte yaşadıkları ve yönetimin söz konusu olduğu her yerde gündemde olan önemli bir konudur (Bektaş, 2016). Bu konu hem bireyleri hem de yöneticileri yakından ilgilendirir. Liderliğin gerçekleşmesi için lider ile yönetilenin iş birliği gereklidir (Bektaş, 2016).

Genel olarak bakıldığında zeka, güvenirlilik, doğruluk, inanılabilirlik, dinleme, empati kurma ve kavramsal yetenek bir liderde aranan özelliklerdir. Bu özelliklere bakılarak liderler için bazı kriterler ve gerçekleştirilmesi gereken hedefler belirlenir. Belirlenen hedeflere ulaşabilen liderler başarılı sayılırken, hedeflere ulaşamayan liderler ise toplum tarafından başarısız sayılır.

Başarı ve başarısızlık liderler için bir takım sonuçlar doğurur. Bu sonuçlara bakılırsa bir lider için başarı motive edici, güven ve mutluluk vericidir. Oluşan motive sonucunda lider kendi yo-

lunda daha emin adımlarla, azimli ve kararlı bir şekilde yürür. Başarısızlığa uğramış bir lider içinse durum pek iç açıcı değildir. Bu durumla karşı karşıya kalmış liderin otoritesi sarsılır ve özgüveni eksilir. Kendine karşı olan saygısı zedelenir ve toplumun ona karşı gösterdiği saygı ciddi oranda azalır.

Liderlikle yakından ilişkili olan diğer bir konu yönetimidir. Yönetim, belirli amaçlara ulaşmak için eldeki tüm kaynakları verimli ve etkin kullanabilecek kararları alma ve uygulama sürecidir (Uğur ve Uğur, 2014). Yönetim bilimlerinin temel konularından olan liderlik ve liderlik yaklaşımları insan topluluğunun olduğu her yerde meydana çıkmaktadır (Bektaş, 2016). Farklı siyaset bilimciler tarafından geliştirilen liderlik yaklaşımları mevcuttur. Bu yaklaşımlardan biri olan Modern Liderlik yaklaşımları: etkileşimci liderlik, dönüştürücü liderlik, karizmatik liderlik, stratejik liderlik ve hizmetkâr liderlikten oluşmaktadır.

Liderlik sadece siyasette kullanılan bir kavram değildir. Hayatın her alanında liderler mevcuttur. Belli konularda insanlara yol haritası çizen ve örnek olan liderler vardır. Tarihin eski çağlarında bugüne kadar hukuk, felsefe, psikoloji, fen bilimleri, siyaset ve daha birçok alanda öncüler vardır. Bu öncüler hâkim oldukları alanlarda çalışmalar yapmış ve onları takip eden insanlara liderlik etmişlerdir. Yaptığım görüşme Sayın Avukat Muharrem Balcı ileydi. Balcı, hukuk ve sivil toplum alanlarında başarılı bir liderdi. Küçük yaşlarından itibaren örgütlenmeyi ve çalışma yürütmeyi başarılı bir şekilde sonuçlandırmıştı. Liseyi ve üniversiteyi uzun bir zaman diliminde tamamlamış olsa da asla pes etmeyip kararlı bir şekilde belirlediği hedeflere ulaşmaya çalışmıştır. Nitekim yaptığı çalışmalara bakılacak olunursa belirlediği hedef ve başarıya ulaştığı görülür. Kurduğu çeşitli vakıflarda aktif olmuş, genel ve onursal başkanlık yapmıştır. İnsanlara hem maddi hem de manevi açıdan yardım etmiş ve kendinden sonra gelen nesle yaptığı güzel, önemli bir o kadar da faydalı çalışmalarla örnek olmuştur. Hukuk alanıyla ilgili kurduğu ve öncülük ettiği vakıfları genç hukukçulara adanmış ve birçok insanın yetişmesine ayrıca yardımcı olmuş ayrıca önemli konulara gelmelerini sağlamıştır.

Balcı, doğruluk, güvenilirlik, şeffaflık, inanılabilirlik, zeka, yol gösterme, dinleme, anlama ve empati kurma gibi liderlik özelliklerine sahiptir. Yeşilay'da iki yıl boyunca genel başkanlık yaptığı sırada Yeşilay'ı başka bir boyuta götürerek kuruluşu ustalıklı hâkim olduğu hukuk dilini kazandırmıştır. Bu kazanım Balcı'nın değişime ve yeniliğe önem verdiğini gösterir. Balcı'yı, modern liderlik yaklaşımlarında olan dönüştürücü liderlik ve hizmetkâr liderlik yakıştırmaları yapılabilir. Hizmetkâr lider, takipçilerinin istek ve ihtiyaçlarını kendi istek ve ihtiyaçlarının önünde düşünerek hareket eder. Bu düşünce ile şöhret, güç ve herhangi bir şahsi amaç peşinde değildir. Hizmetkâr lider kararlarının takipçilerini nasıl etkileyeceğini düşünür ve duyarlı davranır (Bektaş, 2016). Sayın Balcı hiçbir karşılık beklemeden eğitim ve öğretim amacıyla hareket etmektedir. Hizmetkâr liderlik yaklaşımına olduğu gibi Balcı, sosyal medyayı aktif olarak kullanmakta ve takipçilerinin ilgi ve istekleriyle yakından ilgilenmektedir. Bernard M. Bass ve diğer yazarlar dönüştürücü liderlerin astlarının yeteneklerini geliştirme fırsatı sağlayan bir liderlik türü olduğunu

ifade etmektedir. Bu bağlamda sözü edilen liderler belirlenen hedeflere ulaşmada çalışanları her konuda cesaretlendiren, girişim üstlenmeye teşvik eden ve sahip oldukları kapasitenin sonuna kadar kullanılmasını sağlayan liderlerdir (Yılmaz, 2011). Balcı kurduğu ve öncülük ettiği vakıflarda kendisinin de belirtmiş olduğu gibi astlık, üstlüğe mahal vermemiş ve kuruluşların tüm imkânlarını insanların faydalanması için önlerine sermiştir. Özellikle gençlere büyük önem veren Balcı girişim konusunda onlara destek ve oldukça iyi bir örnek olmuştur.

KAYNAKÇA

Bektaş, Ç. (2016). Liderlik yaklaşımları ve modern liderden beklentiler. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(7), 43-53.

Uğur, S. S. ve Uğur, U. (2014). Yöneticilik ve liderlik ayrımında kişisel farklılıklarının rolü. *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri*, 6(1), 122-136.